

اقتصاد کشاورزی و توسعه، سال بیست و یکم، شماره ۸۴، زمستان ۱۳۹۲

تجزیه و تحلیل نحوه انتقال قیمت و ارتباط قیمت شکر داخلی و وارداتی در ایران

سیده سارا آل نبی املشی^۱، مهدی کاظم نژاد^۲، علی برابری^۳

تاریخ دریافت: ۹۱/۴/۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۲/۱۵

چکیده

شکر از جمله محصولات اساسی و راهبردی است که همواره در طی سال‌های گذشته به دلایل مختلف دارای بحران‌های متعددی بوده است. یکی از موضوعات مهم در بازار شکر ایران، متأثر بودن قیمت داخلی شکر از نوسان‌های قیمت شکر وارداتی و جهانی است. در همین راستا، هدف مطالعه حاضر بررسی ارتباط بین قیمت داخلی و قیمت‌های وارداتی و جهانی (قیمت جهانی نیویورک برای شکر خام) با به کارگیری مدل VAR و اطلاعات ماهانه ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۰ می باشد. نتایج مطالعه نشان داد که نوسان قیمت شکر ابتدا از قیمت‌های جهانی شروع و پس از حدود دو ماه به قیمت شکر وارداتی در ایران منتقل می شود. قیمت شکر وارداتی نیز پس از تقریباً ۱ ماه، بر قیمت داخلی اثر می گذارد و باعث تغییر آن می شود.

۱. کارشناس ارشد اقتصاد کشاورزی، مؤسسه پژوهش‌های برنامه ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی
(نویسنده مسئول)
e-mail: s_alenabi@yahoo.com

۲. عضو هیئت علمی و استادیار مؤسسه پژوهش‌های برنامه ریزی و اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی
e-mail: mkzs2002@yahoo.com

۳. دانشجوی دوره دکتری اقتصاد و مدیریت کشاورزی
e-mail: abarabari@yahoo.com

شکر، الگوی خودرگرسیون برداری (VAR)، قیمت جهانی، قیمت وارداتی، قیمت

داخلی

مقدمه

کالاهای کشاورزی از مهمترین منابع تأمین نیازهای تغذیه‌ای و صنعتی بشر می‌باشند. محدودیت در کشت و تولید برخی از این محصولات، به دلایل مختلف، موجب می‌گردد که اگر مصرف این کالاها در کشوری افزایش یابد، جهت تأمین مازاد تقاضا، واردات صورت گیرد. در این راستا، تعدادی از عمده‌ترین کالاهایی که به عنوان کالاهای اساسی در جهان شناخته می‌شوند عبارت‌اند از: گندم، برنج، انواع دانه‌های روغنی، ذرت، سویا، جو، شکر و انواع گوشت. در ایران نیز مانند اکثر کشورها، با توجه به محدودیت‌های مختلف، کمبودهای موجود در بازار داخلی کالاهای اساسی از محل واردات تأمین می‌گردد و در نتیجه، هرگونه نوسان قیمت این گونه کالاها در بازار جهانی بر عرضه و تقاضای این محصولات در بازار داخلی تأثیر می‌گذارد (کاظم‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۹).

شکر یکی از کالاهای بین‌المللی و راهبردی است که جایگاه خاصی در سیاست‌های بازرگانی، اجتماعی و اقتصاد کلان کشورها دارد. این کالای اساسی در صنعت مواد غذایی جهان اهمیت ویژه‌ای دارد و تأمین‌کننده بخشی از مواد اولیه این صنایع و سایر صنایع همچون صنعت سوخت و الکل است. شکر علاوه بر اهمیتی که در سبد مصرفی خانوارها و صنایع کشورها دارد، از نظر سیاسی و اقتصادی نیز مهم می‌باشد و به عنوان یک کالای راهبردی مطرح است. بازار این کالا تحت تأثیر نوسانات قیمت کالاهای جانشین، مکمل و توأم بوده و علاوه بر تأثیرپذیری از عوامل تولید خود، نسبت به تحولات سیاسی و اقتصادی نیز واکنش نشان می‌دهد (سلیمان‌دهی و همکاران، ۱۳۸۹).

تجزیه و تحلیل نحوه انتقال قیمت

شکر از جمله کالاهای فراوری شده‌ای است که ماده اولیه آن از تولیدات بخش کشاورزی می باشد و جهت استفاده مصرف کننده نهایی نیازمند به فرایند تبدیل است. شکر در ایران از دو محصول چغندر قند و نیشکر حاصل می گردد. از آن جهت که مصرف این محصول به صورت مستقیم و غیرمستقیم در حال افزایش است، لذا تولیدکنندگان بازار این محصول را با حساسیت زیاد زیر نظر دارند.

با توجه به اینکه شکر تولیدی در کشور کمتر از مقدار مصرف مورد نیاز است (میزان تولید شکر در سال ۱۳۸۵ از مجموع دو محصول چغندر قند و نیشکر حدود ۱/۲ میلیون تن می باشد)، هر ساله بخشی از این نیاز از طریق واردات جبران می گردد به گونه ای که حدود ۵۰ درصد نیاز کشور از طریق واردات تأمین می شود. بنابراین، یکی از مشکلات بازار شکر در کشور متأثر بودن قیمت داخلی شکر از نوسانهای قیمت وارداتی است. نکته قابل توجه اینکه نوسانهای قیمت جهانی ناشی از سیاستهای متفاوت کشورهای عمده تولیدکننده و صادرکننده شکر در دوره های مختلف است به طوری که نتیجه آن در کشور ما نیز منجر به بروز نوساناتی در قیمت شکر می شود (وبگاه انجمن صنفی کارخانه های قند و شکر ایران، ۱۳۹۱).

یادآوری می گردد در این مطالعه منظور از قیمت وارداتی شکر قیمتی است که شکر وارداتی در بازار داخلی پیدا می کند و مصرف کننده داخلی، به جهت استفاده از شکر وارداتی، آن قیمت را می پردازد. بنابراین، قیمت وارداتی دقیقاً قیمت جهانی شکر نیست، بلکه قیمت محصول وارداتی شکر در بازار داخلی کشور می باشد. آمارها نشان می دهد که قیمت شکر هم در داخل کشور و هم در جهان دارای نوسان می باشد. آگاهی از رابطه بین قیمت ها و چگونگی تأثیر آنها در همدیگر می تواند در سیاست گذاری برای این محصول مفید باشد.

درخصوص مسائل اقتصادی محصول شکر مطالعات مختلفی در داخل کشور انجام

شده است که از آن جمله می توان به موارد زیر اشاره نمود:

کاظم نژاد و همکاران (۱۳۸۹) در بررسی مزیت نسبی و شاخص های حمایتی کشت و صنایع وابسته به نیشکر در ایران به مطالعه برآورد هزینه، قیمت و درآمدهای بازاری و واقعی برای هر یک از محصولات (نیشکر، شکر خام و شکر سفید) پرداختند و تأثیر مداخلات دولت (اعم از یارانه های پرداختی و مالیات های دریافتی) در تولید محصولات را، با استفاده از ماتریس سیاستی برای سال ۱۳۸۵، بررسی کردند. همچنین، با حذف نقش مداخلات دولت، سودآوری هر محصول یا همان سودآوری اجتماعی را براساس قیمت های حقیقی محاسبه نمودند. در این مطالعه با تحلیل حساسیت متغیر های مهم نتیجه گیری شده است که برای پایداری در مزیت نسبی این محصول لازم است به تولید محصولات جانبی غیر از شکر توجه لازم شود.

درخصوص بررسی رابطه بین قیمت داخلی، وارداتی و جهانی شکر در ایران مطالعات خاصی انجام نشده است، ولی در سایر محصولات کشاورزی مطالعات مختلفی انجام شده که از آن جمله می توان به مطالعات زیر اشاره نمود:

اکبرزاده (۱۳۸۴) با هدف مطالعه پیوستگی محصولات کشاورزی در کشور، پیوستگی بازار برنج و رفتار قیمتی آن در دو بازار گیلان (بازار عرضه کننده) و بازار تهران (بازار تقاضا کننده) را با استفاده از شاخص بهای خرده فروشی دو رقم برنج درجه یک و درجه دو طی سال های ۱۳۷۷ تا ۱۳۷۸ بررسی کرد. نتایج این تحقیق، با استفاده از آزمون همگرایی علیت انگل - گرنجر، نشان داد که بازار برنج پیوسته بوده و ارتباط بلندمدت یکطرفه بین دو بازار تهران و گیلان وجود دارد به طوری که قیمت های برنج در بازار گیلان تأثیرپذیر از قیمت های بازار برنج در بازار تهران است. این مهم نشان می دهد که در تعیین قیمت برنج، تقاضاکنندگان حاکم بوده و عرضه کنندگان نقش تعیین کننده ندارند؛ به عبارت دیگر، نوسانات قیمت برنج داخلی در کشور متأثر از بازار تقاضاست.

رستمیان (۱۳۸۴) در بررسی پیوستگی بازار گوشت ماهی در ایران به مطالعه روابط بین قیمت محصولات کشاورزی - جهت توضیح عملکرد بازار- و درجه پیوستگی آنها پرداخت.

تجزیه و تحلیل نحوه انتقال قیمت

در کشورهای در حال توسعه، توجه به مسئله پیوستگی بازار و نظام بازاریابی کارا اهمیت خاصی دارد و یکی از راه های رسیدن به این هدف بررسی رابطه قیمت ها در بازارهای مکانی است. در این مطالعه، ارتباط میان بازارهای منطقه ای گوشت ماهی در ۷ استان ایران بررسی شد. به منظور بررسی پیوستگی بازار از آزمون های همگرایی انگل گرنجر و جوهانسون و برای بررسی روابط کوتاه مدت از مدل تصحیح خطا ECM استفاده گردید. نتایج این تحقیق نشان داد که از میان ۲۱ بازار، تنها ۹ بازار دارای ارتباط بلندمدت با یکدیگرند. همچنین بازارهای سیستان و بوشهر سریع ترین پاسخ به تغییرات قیمت را نشان دادند.

شاه ولی و بخشوده (۱۳۸۴) در بررسی پیوستگی بازارهای آبریان ایران با توجه به اهمیت بازارهای آبریان شمال و جنوب از نظر نزدیکی به محل های صید و همچنین اهمیت بازار استان فارس، به دلیل مجاورت با استان های جنوبی و داشتن امکانات لازم برای بازاررسانی و ایفای نقش توزیع کنندگی مؤثر، میزان ارتباط و پیوستگی کوتاه مدت و بلندمدت این سه بازار نشان دادند که در سه بازار آبریان شمال و جنوب و استان فارس پیوستگی بلندمدت مشاهده می شود که این مسئله را می توان ناشی از عدم دخالت دولت و امکان مبادله بین بازارها دانست. همچنین نتایج نشانگر نبود پیوستگی کوتاه مدت بازارها بود؛ به این معنی که تغییرات قیمت به سرعت و بدون فاصله از یک بازار به بازار دیگر منتقل نمی شود. دلایل عمده این امر شامل سنتی بودن بازار شیلات ایران، وجود رقابت ناقص در این بازار و همچنین شفاف نبودن شبکه توزیع و خرید و فروش ماهی و ناقص بودن اطلاعات در این بازار است. همچنین نتایج آزمون علیت گرنجر نشان داد می توان بازار شمال را به عنوان بازار مرکزی تعیین کننده قیمت در نظر گرفت. محاسبه شاخص IMC نشان داد که ارتباط بین بازار شمال و جنوب کمتر از ارتباط بازار شمال و شیراز است که این امر با توجه به ذائقه مردم جنوب در ترجیح ماهیهای جنوب بر شمال امری مبتنی بر انتظار است.

صحرایان و بخشوده (۱۳۸۶) در مطالعه ای با عنوان "بررسی پیوستگی بازارهای داخلی و جهانی گندم در ایران" به بررسی پیوستگی بازارهای گندم در ایران و جهان با استفاده از

روش هم جمعی انگل-گرنجر پرداختند. یافته های این مطالعه نشان داد که اغلب بازارهای داخلی گندم پیوستگی درازمدتی دارند، اما این بازارها با بازار مرکزی جهان پیوستگی پایین دارند و با بازار سایر کشورهای مورد بررسی به جز اروپا دارای پیوستگی درازمدت هستند.

فردی و کیلیما (Fredy & Kilima, 2006) در مطالعه خود به منظور بررسی تأثیر تغییرات قیمت در بازار جهانی بر بازارهای کشورهای کمتر توسعه یافته (مطالعه موردی کشور تانزانیا) در مورد محصولات شکر، کتان، گندم و برنج، میزان انتقال تغییرات قیمت بازارهای جهانی بر تغییرات قیمت های حاشیه ای تولیدکنندگان داخلی محصولات کشاورزی ارزیابی گردید. تغییرات در شبکه بازاریابی هر کدام از این محصولات ناشی از آزادسازی بازار می باشد. تحلیل آمارها نشان می دهد که قیمت بازار جهانی و قیمت حاشیه ای در راستای یکدیگر نبوده و قیمت بازارهای جهانی اثر معکوس بر قیمت حاشیه ای دارد.

سی و وانگ (Si and Wang, 2006) در بررسی سازگاری قیمت بین بازار شکر چین و بازار جهانی شکر ابتدا از روش جوهانسون جهت بررسی ارتباط بازارهای عمده داخلی و بازارهای شکر داخلی و جهانی در یک دوره بلندمدت استفاده کردند. سپس از روش تصحیح خطا (ECM) جهت تحلیل اثرات کوتاه مدت نوسان قیمت جهانی شکر چین استفاده نمودند. نتایج مطالعه نشان داد یک ارتباط هماهنگ بلند مدت بین بازارهای داخلی شکر و همچنین بین بازار جهانی شکر و بازار داخلی شکر وجود دارد. مطابق یافته های این مطالعه، تغییرات قیمت در بازار جهانی شکر همسو با تغییرات در بازار داخلی شکر است؛ اگرچه به نظر نمی رسد که در کوتاه مدت تغییرات قیمت جهانی شکر اثر فوری روی قیمت شکر در بازار داخلی چین داشته باشد.

مطالعه حاضر، به دنبال بررسی رابطه بلندمدت بین قیمت جهانی و داخلی و نحوه تأثیر گذاری آن در بازار شکر است.

روش تحقیق

در این مطالعه منظور بررسی رابطه بین قیمت داخلی، وارداتی و جهانی از الگوی خودرگرسیون برداری (VAR) استفاده شد. در تحلیل هم جمعی و رابطه تعادلی بین متغیرهای الگو، اولین گام تعیین مرتبه جمعی بودن متغیرهاست تا از این طریق بتوان برای به دست آوردن بردارهای هم جمعی، الگوی مورد نظر را به گونه ای مناسبی تنظیم و از بروز رگرسیون کاذب جلوگیری کرد. با توجه به فرایند تجزیه و تحلیل بلندمدت با استفاده از تکنیک های هم جمعی، در صورت وجود یک ریشه واحد در متغیرهای الگو، از روش توسعه یافته جوهانسون (۱۹۸۸ و ۱۹۹۱) و جوهانسون و جوسلسیوس (۱۹۹۰) برای رسیدن به آزمون هم جمعی، براساس الگوی خود توضیح برداری (VAR)، استفاده می شود. چارچوب آزمون، براساس یک مدل خود رگرسیونی (VAR) به شکل زیر است:

$$X_t = A_0 + A_1 X_{t-1} + A_2 X_{t-2} + \dots + A_p X_{t-p} + e_t$$

در رابطه فوق X_t بردار $n \times 1$ در برگیرنده n متغیر مورد نظر (در این مطالعه شامل متغیر قیمت داخلی، وارداتی، جهانی شکر می باشد) و A_t بردار پارامترهاست. شرط لازم برای استفاده از این الگو آن است که تمام متغیرهای لحاظ شده در مدل ایستا از درجه صفر و یا یک باشند. گفتنی است که جهت بررسی ایستایی متغیرها از آزمون دیکی فولر تعمیم یافته و به منظور تعیین تعداد وقفه بهینه از معیار شوارتز-بیزین استفاده گردید.

اطلاعات مورد نیاز مطالعه به صورت ماهانه طی دوره ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۰ بوده که از منابع آماری مختلف مانند بانک مرکزی، انجمن صنفی کارخانه های قند و شکر ایران، گمرک جمهوری اسلامی ایران، شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی و فائو جمع آوری گردید. برآورد الگو نیز با استفاده از نرم افزار Eviews انجام شد.

نتایج و بحث

نتایج آزمون ایستایی متغیرهای مطالعه، با استفاده از آزمون دیکی فولر (جدول ۱)، نشان داد که متغیرهای قیمت داخلی شکر، قیمت وارداتی شکر و قیمت جهانی شکر ایستا از درجه یک (در سطح معنی داری ۵ درصد) می باشند.

جدول ۱. نتایج آزمون ایستایی متغیرهای مطالعه

متغیر	آماره دیکی	آماره دیکی فولر	مقدار بحرانی	درجه ایستایی
	فولدر در سطح	در تفاضل اول	(سطح ۰.۵٪)	
قیمت داخلی شکر	domesticsmp	-۱/۸۶	-۹/۷۴	I(0)
قیمت وارداتی شکر	importsmp	۰/۰۳۹	-۱۳/۰۷	I(0)
قیمت جهانی شکر	worldsmp	-۱/۹۲	-۷/۰۱	I(0)

مأخذ: یافته های پژوهش

در ادامه، به منظور تعیین تعداد وقفه بهینه در الگوی مربوط به رابطه متغیر قیمت داخلی و قیمت وارداتی، از معیارهای آکائیک (AIC)، شوارتز (SC) و حنان - کوئین (HQ) استفاده گردید که نتایج به شرح جدول ۲ است.

جدول ۲. نتایج تعیین وقفه بهینه برای متغیر قیمت داخلی و متغیر قیمت وارداتی

وقفه	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
۰	-۲۱۳۴/۴۴	-	۱/۳۵	۳۵/۹	۳۵/۹۵	۳۵/۹۲
۱	-۱۹۶۵/۲۵	*۳۲۹/۸۳	*۸/۳۸	*۳۳/۱۳	*۳۳/۲۷	*۳۳/۱۸

مأخذ: یافته های پژوهش

با توجه به آماره های تعیین وقفه بهینه معیارهای آکائیک، شوارتز بیژین و حنان کوئین، وقفه یک به عنوان وقفه بهینه در الگوی بررسی رابطه بین قیمت داخلی و قیمت وارداتی شکر انتخاب می شود. در اینجا سؤال مهم این است که آیا قیمت وارداتی شکر، که خود بر قیمت

تجزیه و تحلیل نحوه انتقال قیمت

داخلی اثرگذار می باشد، متأثر از قیمت جهانی است یا نه؛ به عبارت دیگر، ارتباط معنیدار بین قیمت وارداتی و قیمت جهانی شکر وجود دارد یا نه؟ جهت پاسخ به این سؤال برای متغیر قیمت وارداتی و قیمت جهانی نیز از روش الگوی خودرگرسیون برداری استفاده شد. به منظور تعیین تعداد وقفه بهینه در الگوی ارتباط قیمت وارداتی و قیمت جهانی از معیار های آکائیک، شوارتز بیزین و حنان کوئین استفاده شد که تعداد وقفه دو به عنوان وقفه بهینه انتخاب گردید.

جدول ۳. نتایج تعیین وقفه بهینه برای متغیر قیمت وارداتی و متغیر قیمت جهانی

وقفه	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
۰	-۱۷۲۳/۳۸	-	۲/۲۱	۲۹/۴۹	۲۹/۵۴	۲۹/۵۱
۱	-۱۵۴۲/۶۴	۳۵۲/۲۰	۱/۰۸	۲۶/۴۷	۶۱/۲۶	۲۶/۵۳
۲	-۱۵۱۶/۷۸	*۴۹/۵۲	*۷/۴۱	*۲۶/۰۹	*۲۶/۳۳	*۲۶/۱۹

مأخذ: یافته های پژوهش

همان طور که قبلاً نیز اشاره شد، بررسی های آماری درخصوص قیمت های داخلی شکر، همراه با نوساناتی، روند فزاینده داشته است. به موازات آن، قیمت جهانی نیز ضمن دارا بودن نوسان، با روند صعودی همراه بوده است. با عنایت به این موارد، قیمت تمام شده وارداتی در داخل کشور برای این محصول با نوسان همراه بوده است و پاسخ به این سؤال که شروع نوسانات و نحوه انتقال قیمت در داخل کشور چگونه بوده است می تواند در طراحی سیاست ها برای این محصول مفید باشد. در همین راستا به منظور بررسی ارتباط بین قیمت های وارداتی، داخلی و جهانی از الگوی خودرگرسیون برداری استفاده شد که نتایج بردار مطلوب به شرح جداول ۴ و ۵ می باشد.

جدول ۴. نتایج برآورد الگوی خودرگرسیون برداری (VAR) بین قیمت وارداتی و جهانی

متغیر	قیمت جهانی	قیمت وارداتی
وقفه اول قیمت وارداتی	-۰/۰۰۰۱۶۹	۰/۰۷
آماره t	-۰/۰۴	۰/۷۹
وقفه دوم قیمت وارداتی	۰/۰۰۶	۰/۳۴
آماره t	۱/۹۰۸	۴/۰۲
وقفه اول قیمت جهانی	۱/۴۲	۱/۸۳
آماره t	۱۶/۸۴	۰/۸۳
وقفه دوم قیمت جهانی	-۰/۵۱	۳/۹۸
آماره t	-۵/۳۲	۱/۵۹
ضریب ثابت	۱۰/۷۳	۹۸/۹۷
آماره t	۱/۴۴	۰/۵۱
R-squared	۰/۹۵	۰/۷۴
Adj. R-squared	۰/۹۵	۰/۷۴
F-statistic	۶۰۶/۷۰	۸۳/۶۱
Log likelihood	-۵۶۸/۲۹	-۹۴۸/۷۱
Akaike AIC	۹/۷۹۹	۱۶/۳۰
Schwarz SC	۹/۹۱	۱۶/۴۲

مأخذ: یافته های پژوهش

تجزیه و تحلیل نحوه انتقال قیمت

جدول ۵. نتایج برآورد الگوی خودرگرسیون برداری (VAR) بین قیمت داخلی و وارداتی

شکر

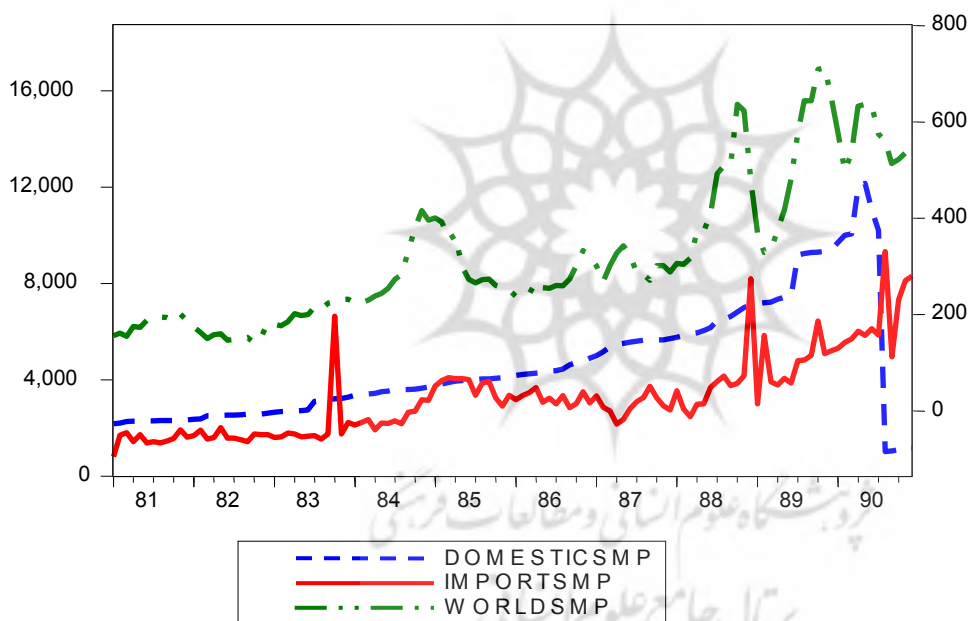
متغیر	قیمت وارداتی	قیمت داخلی
وقفه اول قیمت داخلی	۰/۱۶	۰/۹۴
آماره t	۳/۵۱	۲۴/۰۶
وقفه اول قیمت وارداتی	۰/۶۴	-۰/۰۲۸
آماره t	۹/۱۳	-۰/۴۷
ضریب ثابت	۴۳۷/۹۹	۳۲۴/۷۲
آماره t	۱/۸۶	۱/۶۳
R-squared	۰/۶۱	۰/۸۷
Adj. R-squared	۰/۶۰۱	۰/۸۷
F-statistic	۹۲/۱۷	۴۰۰/۰۵
Log likelihood	-۹۹۴/۸۴	-۹۷۵/۰۶
Akaike AIC	۱۶/۷۷	۱۶/۴۳
Schwarz SC	۱۶/۸۴	۱۶/۵۰

مأخذ: یافته های پژوهش پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

براساس نتایج به دست آمده از الگوی خودرگرسیون برداری، تغییرات قیمت شکر از بازار جهانی شروع شده به طوری که این تغییرات پس از دو ماه (جدول ۳)، به قیمت شکر وارداتی در ایران انتقال یافته و پس از یک ماه (جدول ۲)، قیمت داخلی شکر بر اثر این نوسانات تغییرمی یابد. تأثیر تغییر در قیمت وارداتی شکر به ایران بر روی قیمت داخلی شکر مؤثر بوده است به نحوی که براساس نتایج به دست آمده از الگوی خودرگرسیون برداری (جدول ۵)، حدود ۱۶ درصد تغییرات در قیمت وارداتی شکر پس از یک ماه به قیمت داخلی

شکر منتقل می شود؛ به عبارت دیگر، می توان گفت که بعد از گذشت ۶ ماه کل تغییرات قیمت وارداتی شکر به قیمت داخلی شکر منتقل می گردد.

در شرایط نرمال، قیمت وارداتی با احتساب قیمت جهانی و سایر عوامل از جمله تعرفه و بیمه و هزینه حمل و نقل و سود متعارف واردکننده، تشکیل می شود و بر این اساس روند آن همگام با روند نوسانات قیمت جهانی خواهد بود، در صورتی که قیمت وارداتی شکر در ایران هم تحت تأثیر عوامل فوق می باشد و هم تحت تأثیر سیاست ها و ساختار تورمی داخل کشور است. این روند در نمودار ۱ نیز به وضوح قابل مشاهده است.

نمودار ۱. روند قیمت های جهانی، وارداتی و داخلی طی دوره ۹۰-۱۳۸۱

جمع بندی و پیشنهاد

با توجه به یافته های تحقیق ملاحظه گردید که بین قیمت وارداتی در داخل و قیمت شکر تولید داخل در ایران رابطه ای بلندمدت وجود دارد. این نتیجه در حالی است که براساس این مطالعه دو ماه طول خواهد کشید تا نوسانات قیمت جهانی بر قیمت تمام شده وارداتی

تجزیه و تحلیل نحوه انتقال قیمت

شکر در داخل تأثیر گذارد. تحلیل این موضوع بدین نحو خواهد بود که در شرایط نرمال، قیمت وارداتی با احتساب قیمت جهانی و سایر عوامل از جمله تعرفه، بیمه، هزینه حمل و نقل و سود متعارف واردکننده تشکیل می شود و براین اساس، روند آن همگام با روند نوسانات قیمت جهانی خواهد بود، در صورتی که قیمت وارداتی شکر در ایران هم تحت تأثیر عوامل فوق می باشد و هم تحت تأثیر سیاست ها و ساختار تورمی داخل کشور است.

با توجه به نتایج به دست آمده می توان گفت که قیمت وارداتی بر قیمت داخلی اثرگذار است و از آنجا که یک عامل مؤثر بر قیمت تمام شده وارداتی، میزان تعرفه می باشد، لذا پیشنهاد می گردد که طراحی نظام تعرفه ای مناسب، که در مدیریت این بازار بسیار حائز اهمیت است، مورد توجه قرار گیرد. ضمناً به منظور تعدیل نوسانات قیمت و در جهت تنظیم بازار و با توجه به نیاز داخلی کشور به بخشی از واردات و به استناد تجارب کشورهای مختلف، استفاده از ابزار سهمیه تعرفه ای از راهکارهای دیگری است که در مدیریت بازار این محصول می تواند نقش قابل توجهی ایفا نماید.

بررسی اسناد و مدارک و تحقیقات گذشته نشان می دهد از جمله مهم ترین چالش های این کالای راهبردی در کشور عدم وجود استراتژی مشخص برای تولید شکر و عدم پایداری در نظام تجارت این محصول از جمله واردات و نیز عدم برخورداری از نظام تعرفه ای مناسب می باشد. ضمن اینکه بزرگ ترین تهدید برای صنعت قند و شکر کشور دامپینگ بهای شکر و نوسانات شدید قیمت جهانی شکر بوده است که متأسفانه آثار آن در چند سال اخیر کاملاً مشهود می باشد. لذا توجه به این مسئله (تدوین استراتژی) در سیاست گذاری نیز مهم است.

منابع

۱. اکبرزاده، م. ۱۳۸۴. بررسی پیوستگی بازار برنج در ایران. مجموعه مقالات پنجمین

کنفرانس اقتصاد کشاورزی ایران.

اقتصاد کشاورزی و توسعه - سال بیست و یکم، شماره ۸۴

۲. وبگاه انجمن صنفی کارخانه های قند و شکر ایران. بازیابی شده در ۱۳۹۱ از www.isfs.org

۳. وبگاه بانک مرکزی ایران. بازیابی شده در ۱۳۹۱ از www.cbi.ir

۴. وبگاه سازمان خواربار جهانی فائو. ۱۳۹۱. قابل دسترس در: www.fao.org

۵. وبگاه شرکت توسعه نیشکر و صنایع جانبی. بازیابی شده در ۱۳۹۱ از www.scdp.ir

۶. وبگاه گمرک جمهوری اسلامی ایران. بازیابی شده در ۱۳۹۱ از www.irica.gov.ir

۷. رستمیان، ر. ۱۳۸۴. بررسی پیوستگی بازار گوشت ماهی در ایران. مجموعه مقالات ششمین کنفرانس اقتصاد کشاورزی ایران.

۸. سلیمانی سه دهی، م. تفضلی، س. مظفری، م. نعیمی، ع. کیوانلو، م. ۱۳۸۹. زنجیره تامین صنعت قند و شکر در ایران. تهران: انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی.

۹. شاه ولی، ا. و بخشوده، م. ۱۳۸۴. بررسی پیوستگی بازارهای آبریان ایران. فصلنامه پژوهشهای اقتصادی، شماره ۱۵: ۶۹-۸۴

۱۰. صحرائیان، م. و بخشوده، م. ۱۳۸۶. بررسی پیوستگی بازارهای داخلی و جهانی گندم در ایران. فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه. شماره ۵۹: ۹۷-۱۱۸.

۱۱. کاظم نژاد، م.، جیران، ع.، پالوج، م.، گیلانپور، ا.، نصر اصفهانی، ا. و امجدی، ا. ۱۳۸۹. مزیت نسبی و شاخص های حمایتی کشت و صنایع وابسته به نیشکر در ایران. تهران: انتشارات مؤسسه پژوهش های برنامه ریزی و اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی.

12. Fredy, T. & Kilima, M. 2006. Are price changes in the world market transmitted to markets in less developed countries? A case

تجزیه و تحلیل نحوه انتقال قیمت

study of sugar, Cotton, Wheat, and Rice in Tanzania, IIS
Discussion Paper No. 160.

13. Johansen, S. 1988. Statistical analysis of cointegration vectors.
Journal of Economic Dynamics and Control, 12: 231–254.

14. Johansen, S. 1991. Estimation and hypothesis testing of
cointegration vectors in Gaussian vector autoregressive models.
Econometrica, 59: 1551–1580.

15. Si, W. and Wang, X. Q. 2006. The price cointegration between
China's sugar market and world sugar market. The 18th ACESA
International Conference: Emerging China: Internal Challenges and
Global Implication. Available at: [http://www.cfses.com/
o6confchinal/documents/final_papers/paper_siwei_price_cointegration_
between_Chain's_sugar_market.pdf](http://www.cfses.com/o6confchinal/documents/final_papers/paper_siwei_price_cointegration_between_Chain's_sugar_market.pdf)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی